

Trumpas tiflologijos terminų aiškinamasis žodynas anglų-lietuvių ir lietuvių-anglų kalbomis

Lietuvos
audiosensorinė
biblioteka

Sudarė Audronė Gendvilienė,
vyresnioji bibliotekininkė tiflotyrai,

Lietuvos audiosensorinė biblioteka
Vilnius, 2023

„Trumpame tiflogijos terminų aiškinamajame žodyne anglų-lietuvių ir lietuvių-anglų kalbomis“ pateikti terminai apima neregijų ir silpnaregių, reabilitacijos, oftalmologijos, ugdymo, aplinkos pritaikymo ir kitas sritis. Tiflogijos terminas sudarytas iš graikų kalbos žodžių „typhlos“, reiškiančio aklumą, ir „logos“, reiškiančio mokslą. Plačiaja prasme tiflogija – tarpšakinė mokslo žinių apie sutrikusio regėjimo asmenis, su jais susijusius klausimus sistema.

Sudarant žodyną remtasi „Enciklopediniame tiflogijos žodyne“ (V. Gudonis, 2009) pateikta tiflogijos struktūra, kurią sudaro teorinė ir taikomoji sritys. Teorinė sritis – tiflopsichologija, tiflopedagogika, tiflopedagogikos istorija; taikomoji – tiflotechnika, reabilitacija, integracija, atskirų disciplinų dėstymo metodikos mokyklose vaikams su regos sutrikimais.

„Trumpo tiflogijos terminų aiškinamojo žodyno anglų-lietuvių ir lietuvių-anglų kalbomis“ apimtis – 100 terminų.

Žodyno sudarytoja Audronė Gendvilienė Vilniaus universitete yra įgijusi anglų kalbos filologijos bakalauro diplomą (2007) ir vertėjo raštu profesinę kvalifikaciją (2009), jos diplominis darbas Vilniaus universitete apgintas iš terminologijos srities (vadovė prof. dr. Nijolė Maskaliūnienė).

Skaitant specialiąją literatūrą ir verčiant straipsnius Lietuvos audiosensorinės bibliotekos garsiniam žurnalui „Neregiai pasaulyje“, nuolatos tenka galvoti, kaip lietuviškai įvardyti vieną ar kitą terminą. Verčiant tekstus gelbsti „Aiškinamasis psichologijos terminų žodynas“ (A. Bagdonas, R. Bliumas, 2019), „Anglų-lietuvių kalbų specialiojo ugdymo žodynas“ (J. Petruševičius, 2005), Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, kiti šaltiniai. Vertėjui ne itin patogiu naudotis daugybe šaltinių, todėl pasistengta viename žodyne aprėpti įvairiuose leidiniuose išblaškytus angliškus tiflogijos terminus ir juos pateikti lietuvių kalba su naujausiomis apibrėžtimis. Antroje dalyje pateikiami terminai lietuvių – anglų kalbomis.

Žodyne dauguma lietuviškų terminų surinkti iš publikuotų leidinių bei Lietuvos Respublikos Terminų banko. Iš šių šaltinių paimti terminai pažymėti trumpiniais *apr.* – aprobuoti arba *tkf.* – teiktini. Iš kitų šaltinių surinktų anglišių terminų lietuviški atitikmenys pažymėti trumpiniu *sud.* Jei lietuviškų atitikmenų niekur nepavyko aptikti, jie išversti ir taip pat pažymėti trumpiniu *sud.* Kai lietuviško termino prasmė yra aiški, aiškinamoji apibrėžtis nepateikiama.

Autorė nuoširdžiai dėkoja „Trumpą tiflogijos terminų aiškinamąjį žodyną anglų-lietuvių ir lietuvių-anglų kalbomis“ peržiūrėjusiems specialistams. Prof. Vytautui Gudoniui – už recenzavimą, siūlymą toliau pildyti žodyną, įtraukti naudotos literatūros sąrašą. Lietuvos aklųjų ir silpnaregių centro Sutrikusios regos vaikų konsultavimo skyriaus vedėjai Jūratei Maskoliūnienei ir jos kolegėms – už specialiojo ugdymo terminų peržiūrėjimą, naudingas pastabas ir pasiūlymus.

Tiflogijos sritis neapsiriboja 100 terminų, todėl žodyną ketinama papildyti. Žodynas teiks praktinę naudą bibliotekininkams, tiflopedagogams, studentams, tekstų vertėjams ir visiems, skaitantiems specialiąją literatūrą.

„Trumpo tiflogijos terminų aiškinamojo žodyno anglų-lietuvių ir lietuvių-anglų kalbomis“ recenzija

Lietuvos aklųjų bibliotekos vyresniosios bibliotekininkės tiflotyrai, Audronės Gendvilienės, 2022 metais sudarytas „Trumpas tiflogijos terminų aiškinamasis žodynas anglų-lietuvių ir lietuvių-anglų kalbomis“ apima apie 100 terminų iš neregijų ir silpnaregių švietimo, reabilitacijos, oftalmologijos, aplinkos pritaikymo, sporto, kultūros sričių.

Labai svarbu, kad žodyno sudarytoja Audronė Gendvilienė Vilniaus universitete įgijo anglų kalbos filologijos bakalauro diplomą (2007) ir vertėjos raštu profesinę kvalifikaciją (2009), todėl dėl vertimo kokybės abejoti netenka.

Žodyne racionaliai parinkti esminiai tiflogijos terminai. Juos kiek papildžius, galima būtų mašinraščių padauginti ir praktiniam naudojimui išsiuntinėti į Lietuvos aklųjų ir silpnaregių ugdymo centro biblioteką bei kitus ugdymo centrus.

Dėl nedidelės apimties tikslinga būtų pakoreguoti šio darbo pavadinimą. Vietoje „Trumpas tiflogijos terminų aiškinamasis žodynas anglų-lietuvių ir lietuvių-anglų kalbomis“ rašyti: „Trumpas tiflogijos terminų aiškinamasis žodynėlis anglų-lietuvių ir lietuvių-anglų kalbomis“.

Profesorius habil. dr. Vvtautas Gudonis

Šiauliai,
2023 m. balandžio 04 d.

SUTRUMPINIMAI

AmE – Amerikos anglų kalba

apr. – aprobuotas (LR terminų banke nurodytas termino statusas)

gr. – graikų kalba

f – femininum, mot. giminė

m – masculinum, vyr. giminė

lot. – lotynų kalba

psn. – pasenęs terminas

poet. – poetinė leksika

sin. – sinonimas

sud. – sudarytas terminas

tk. – teiktinas (LR terminų banke nurodytas termino statusas)

vok. – vokiečių kalba

žr. – žiūrėk

Anglų-lietuvių kalbos

A

alternative format – alternatyvusis formatas, *sud.*; neregiamis arba silpnaregiams tinkamas informacijos pateikimo būdas, pvz., garso įrašas, Brailio raštas, stambus šriftas, Muno raštas.

alternative text – alternatyvusis tekstas, *tkl.*; aprašomasis tekstas, kuris perteikia vaizdinio elemento reikšmę ir kontekstą skaitmeniniame parametre, pvz., programėlėje arba tinklalapyje. Kai ekrano skaitytuvai, pvz., „Microsoft“ Diktorius, JAWS ar NVDA pasiekia skaitmeninį turinį su alternatyviuoju tekstu, jie garsiai perskaito alternatyvųjį tekstą, kad nematantys žmonės galėtų suprasti, kas yra ekrane.

audio book – garsinė knyga, *tkl.*; diktoriaus arba balso sintezatoriaus perskaitytos knygos garso įrašas. Dar žr. *talking book*.

audio description – garsinis vaizdavimas, *tkl.*; vaizdinės informacijos komentavimas balsu žmonėms, turintiems regos negalią. Naudojamas spektaklių, kino filmų, televizijos laidų, sportinių varžybų dalyvių kūno kalbos, veido išraiškų ir judesių apibūdinimui.

B

barrier-free architecture – architektūra be kliūčių, *sud.*; pastatų, įrenginių ir teritorijų projektavimas ir statyba, atsižvelgiant į prieinamumo neįgaliesiems reikalavimus, universalios dizaino principų laikymasis. *Sin.* universal design.

binocular vision – abiakė rega, *tkl.*; žiūrėjimas į objektą ir jo matymas abiem akimis vienu metu: į abiejų akių tinklaines projektuojamas objekto vaizdas susilieja į vieną bendrą vaizdą.

blindism – neregio stereotipiniai judesiai, *sud.*; neregiamis (ypač nematantiems nuo gimimo) bei autistiškiems vaikams būdingas manierizmas: tipiški gestai, laikysena, galvos pasukimas kampu bendraujant su kitu asmeniu (atsukama ausis norint geriau girdėti), eisena, akių obuolių spaudymas, veido išraiškų silpnumas, lingavimas pirmyn ir atgal (tam, kad būtų kompensuota juslinio jaudinimo stoka ir aktyvinama smegenų veikla).

blindness – aklumas, *tkk.*; pagal Tarptautinę ligų klasifikaciją TLK-10 punktą H54 „Regėjimo sutrikimai, įskaitant abiejų akių arba vienos akies aklumą“, aklumu vadinama tokia regėjimo būklė, kai regėjimo aštrumas su korekcija svyruoja nuo 0 nuo (visiško neskyrimo šviesos nuo tamsos) iki 0,05, kai žmogus skiria šviesą nuo tamsos, suvokia šviesos šaltinio kryptį arba per 1 m atskiria pirštus.

braille – Brailio raštas, *tkk.*; Luji Brailio (Louis Braille, 1809–1852) 1829 m. sukurta šešių taškų reljefinė rašto sistema, skirta neregiams.

braille book – Brailio rašto knyga, *sud.*; Brailio raštu parašyta ar išspausdinta knyga.

braille contraction – Brailio rašto trumparaščio ženklas, *sud.*; Brailio rašto sistemos ženklas, žymintis dvibalsį, dvigarsį ar žodžio fragmentą. Iš šių ženklų sudaromi įvairių kalbų Brailio rašto trumparaščiai. 1974 metais Lietuvos aklųjų draugijos leidykla Brailio raštu išleido Valentino V. Toločkos paruoštą trumparaščio vadovėlį, pavadintą „Trumparaštis“.

braille display – Brailio rašto eilutė, *sud.*; elektromechaninis kompiuterinis duomenų įvesties ir išvesties prietaisas, kurio pagrindiniai komponentai yra klaviatūra ir Brailio rašto vaizduoklis. Skirtas neregiams ir silpnaregiams keistis informacija su kompiuteriu.

vok. Braillezeile

braille embosser – Brailio rašto spausdintuvas, *sud.*; spausdinimo įrenginys, skirtas kompiuteriu parengtam tekstui išspausdinti Brailio raštu specialiame storame popieriuje.

braille label – Brailio rašto etiketė, *sud.*; Brailio raštu užrašytas trumpas tekstas. Naudodamas Brailio lentelę ir grifelį, ant lipnios etikečių juostos neregys gali savarankiškai užrašyti tekstą. Brailio rašto etiketėmis ženklinami maisto produktai, gėrimai, dokumentų bylos, garso įrašai, kiti neregiams svarbūs daiktai. Vis daugiau produktų turi gamintojų parengtas Brailio rašto etiketes.

braille shorthand – Brailio rašto trumparaštis, *tkk.*; Brailio rašto trumparaščio ženklų visuma. 1974 m. vasario 27 d. Lietuvos aklųjų draugijos centro valdybos prezidiumas įteisino Valentino Toločkos parengtą lietuvišką Brailio trumparaštį ir įpareigojo LAD leidyklą Brailio raštu išleisti trumparaščio vadovėlį. Lietuvoje trumparaštis nepaplito, tačiau plačiai naudojamas JAV, Vokietijoje ir kitur.

braille translation software – vertimo į Brailio raštą programinė įranga, *sud.*; programinė įranga, kuri išverčia reginčiųjų rašto tekstą į Brailio raštą.

braille typewriter – Brailio rašto mašinėlė, *tkf.*; mechaninė arba elektrinė rašomoji mašinėlė, skirta rašyti Brailio raštu. Rašoma sparčiau nei naudojantis lentele ir grifeliu. Mašinėlė Brailio rašto ženklas rašomas visas iš karto, o ne po atskirą tašką.

C

cecogramme – sekograma, *apr.*; laiškas, parašytas akliems iškiluoju raštu, pateikiamas atvirai, ir klišės su aklių rašto ženklais, taip pat garso įrašai ir specialus popierius, skirti tik akliems, jeigu juos siunčia oficialiai pripažinta aklių įstaiga arba jie yra jai adresuoti.

central blindness – centrinis aklumas, *tkf.*; aklumas, atsirandantis pažeidus akies tinklainės geltonąją dėmę, kurioje labai tankiai išsidėstę spalvoms jautrūs dieninio matymo receptoriai – kolbelės, atsakingos už centrinę regą arba su ja susijusius regos sistemos laidus.

congenital blindness – įgimtas aklumas, *tkf.*; vaisiaus regos sistemos pažeidimas embrioniniu laikotarpiu arba paveldimumo sąlygotas pažeidimas.

D

deaf-blind – kurčneregys *tkf.*; įvairaus sudėtingumo klausos ir regos sutrikimą turintis asmuo. Kurčneregystė yra atskira negalia, ji gali būti įgimta, o įvairūs jos deriniai gali atsirasti viso gyvenimo metu. Kurčneregystė dažnesnė tarp vyresnio amžiaus žmonių, nes senstant silpnėja tiek rega, tiek klausos. Pagrindiniai sunkumai, kylantys dėl kurčneregystės, yra bendravimo, mokymosi, aplinkos suvokimo ir savarankiško gyvenimo. Bendravimui naudojama taktinė pirštų kalbos abėcėlė. Kurčneregys asmuo gali turėti regos ir (ar) klausos likučių.

design for all – dizainas visiems, *tkf.*; gaminių ir aplinkos forma, kai jais be specialaus pritaikymo gali naudotis visi žmonės. Sąvoka atsirado Skandinavijoje, 1994 m. Jungtinių Tautų Organizacijai priėmus standartines nuostatas dėl žmonių su negalia lygių galimybių užtikrinimo. Panašios sąvokos („universalus dizainas“, „viską apimantis dizainas“) panašiu metu sukurtos kitose pasaulio dalyse. Konceptijos „dizainas visiems“ tikslas – visiems žmonėms suteikti vienodas galimybes dalyvauti visose visuomenės

gyvenimo srityse. Norint tai pasiekti, kuriama aplinka, kasdienės apyvartos daiktai, paslaugos, kultūra ir informacija – viskas, ką projektuoja ir kuria žmonės bei kas yra naudojama žmonių, turi būti prieinama, patogiu naudoti kiekvienam visuomenės nariui bei privalo būti pritaikyta prie didėjančios žmonių įvairovės.

Sin. universal design;

digital talking book – skaitmeninė garsinė knyga, *sud.*; susisteminta ir apipavidalinta informacija, egzistuojanti tam tikroje skaitmeninėje erdvėje bei skaitoma specialiais skaitmeniniais prietaisais (skaityklėmis, kompiuteriais, išmaniaisiais telefonais ar pan.).

E

early intervention – ankstyvoji intervencija, *sud.*; veikimo būdai, kurie padeda vystyti ypatingų poreikių dėl sveikatos sutrikimų arba raidos sulėtėjimo turintiems kūdikiams ir mažiems vaikams. Ankstyvąją intervenciją siekiama kuo anksčiau padėti vaikui ir jo šeimai bet kuriuo vaiko raidos ir mokymosi laikotarpiu.

electronic mobility aid – elektroninė judumo priemonė, *sud.*; nematantiems asmenims savarankiškai vaikščioti padedantis nešiojamas elektroninis įrenginys, su kuriuo aptinkamos kelyje pasitaikančios kliūtys.

eyesight – matymas, *tkl.*; daiktų dydžio, formos, spalvos, tarpusavio padėties, judėjimo, ramybės būsenos, atstumo suvokimas.

F

field of vision – akiplotis, *tkl.*; regos laukas, kurį aprėpia žmogus, nejudindamas akių ir galvos.

folding cane – sulankstoma baltoji lazdelė, *sud.*; iš kelių dalių sudaryta baltoji lazdelė, kurią galima sulankstyti, kuri gali turėti skirtingus antgalius.

functional blindness – funkcinis aklumas, *tkl.*; didelis regėjimo aštrumo susilpnėjimas, visiškai negebėjimas matyti ar atpažinti objektų, kai nėra akivaizdaus regos sistemos pažeidimo. Funkcinis aklumas paprastai yra psichogeninės kilmės: atsiranda dėl stipraus emocinio išgyvenimo, pavyzdžiui, išgąščio, streso.

G

goalball – golbolas, *tkk.*; neregijų ir silpnaregių sportinis žaidimas su kamuoliu. Žaidžia dvi komandos po tris žaidėjus (dar yra 1–3 atsarginiai). Tikslas – įridinti kamuolį į varžovų komandos vartus ir apginti savuosius. Žaidžiama aikštelėje, kurios dydis vyrams 9×18 m, moterims 9×14 m. Aikštelę juosia taktilinės linijos. Už 3 m nuo vartų linijos yra lygiagrečiai su ja komandos zonos linija. Dar už 3 m nuo komandos zonos yra metimų zonos linija. Likusi aikštės dalis (vyrų – 6 m, moterų – 2 m pločio) – neutrali zona. Aikštės galuose įrengti visos aikštės pločio (9 m) ir 1,3 m aukščio vartai. Vartų virpstai apvalūs, apvynioti minkštu audeklu. Visi žaidėjai žaidžia su nepermatomais akiniais. Kamuolys mėlynos spalvos, guminis, apvalus, su skylutėmis paviršiuje ir barškučiais viduje. Šis žaidimas 1946 m. sukurtas kaip reabilitacinė priemonė akliems karo veteranams. *Sin.* aklujų riedulys.

guide-dog – šuo vedlys, *tkk.*; šuo, išmokytas vesti neregius ar silpnaregius žmones taip, kad šie nesusidurtų su kliūtimis kelyje.

guided touch tour – liečiamoji ekskursija su gidu, *sud.*; nematantiems arba silpnai matantiems lankytojams skirta ekskursija, kurią veda edukacijos specialistas ar muziejaus gidas.

H

handling session – liečiamoji edukacija, *sud.*; užsiėmimas, per kurį neregiai ir silpnaregiai išsamiai supažindinami su meno kūriniais, naudodamiesi liečiamaisiais eksponatais.

I

impaired vision – sutrikusi rega, *tkk.*; dalinai ar visiškai sutrikusi, pažeista, prarasta ar įgimta regėjimo analizatoriaus funkcija (aklumas, silpnaregystė; nistagmas, katarakta, žvairumas, glaukoma ir kt.). Sutrikimas gali būti susijęs su organo (akies) pakitimais, akies(-ių) nervo pakitimais, smegenų veiklos sutrikimu ir pan. priežasčių.

inclusive education – įtraukusis ugdymas, *sud.*; pagrindinius mokymosi poreikius atitinkantis, kiekvieno mokinio gyvenimą turtinantis ugdymas, grindžiamas kiekvieno mokinio teise gauti kokybišką išsilavinimą, užtikrinant reikalingą individualizuotą pagalbą kiekvienam mokiniui, kuomet vienoje klasėje mokosi visi vaikai.

independent living – savarankiškas gyvenimas, *tkk.*; asmens su negalia savo noru pasirinktas gyvenimas ne specialiose įstaigose, pačiam rūpinantis savo poreikiais.

intolerance of light – fotofobija, *tkk.*, patologinė šviesos baimė – saulės šviesos, fluorescencinių ar kaitrinių lempučių šviesos liguistas netoleravimas, kurį sukelia tam tikros akių ligos.

itinerant teacher – vizituojantis mokytojas, *sud.*; specialusis pedagogas, teikiantis švietimo (tiflopedagoginę) pagalbą keliose mokyklose sutrikusios regos mokiniams ar negalintiems lankyti mokyklos vaikams namuose.

K

Kurzweil reading machine – Kurcveilo skaitytuvas, *sud.*; prietaisas su programine įranga, rašytinį tekstą perskaitantis kalbos sintezatoriaus balsu. 1974 m. sukurtas neregiam, negalintiems skaityti įprasto spausdintinio teksto. Prietaisas pavadintas kūrėjo Ray'aus Kurzveilo pavarde.

L

large print – didelis šriftas, *sud.*; didesnis nei įprastas šriftas, skirtas silpnaregiams. Silpnaregiams skirtuose dokumentuose turėtų būti naudojamas 16 punktų ir didesnis neserifinis šriftas, bet kai kuriems silpnaregiams tinkamiausias yra 20 ar net 24 punktų šriftas.

large print book – didelio šrifto knyga, *sud.*; silpnaregiams skirtas leidinys, išspausdintas ryškesniu ir didesniu šriftu, nei įprastos reginčiųjų knygos.

laser cane – lazerinė baltoji lazdelė, *sud.*; baltoji lazdelė su lazeriniu jutikliu, kuriuo aptinkamos kliūtys kelyje.

legal blindness *AmE* – juridinis aklumas, *sud.*; oficialiai nustatyta regėjimo būklė. Remiantis regėjimo aštrumo ir regėjimo lauko kriterijais nustatoma asmens teisė gauti neįgalumo išmokas.

JAV ir Kanadoje galioja tokie kriterijai: regėjimo aštrumas geriau matančioje akyje su korekcija turi būti ne didesnis kaip 6/60 (metrais) arba 20/200 (matuojant pėdomis), t. y., 0,1.

long white cane – ilga baltoji lazdelė, *tkk.*; nematančių ir labai blogai matančių asmenų orientavimuisi ir judėjimui skirta balta lazdelė.

Iki Antrojo pasaulinio karo trumpas baltas lazdeles neregiai ir silpnaregiai nešiodavosi rankose pakreipę įstrižai, tai turėdavo simbolinę prasmę. Po Antrojo pasaulinio karo dr. Richardas Hooveris sukūrė ilgą lazdelę, skirtą apakusiems JAV karo veteranams mokytis orientuotis aplinkoje ir savarankiškai vaikščioti, nors simbolinė lazdelės prasmė išliko.

loupe – lupa, *tkl.*; optinis įtaisas mažiems daiktams įžiūrėti, stebėti.

low sighted – silpnaregis, *tkl.*; asmuo, kuris blogai mato tolimus daiktus, nes jų vaizdas susidaro prieš tinklainę.
sin. partially sighted, nearsighted.

low vision – silpnaregystė, *tkl.*; Pasaulinės sveikatos organizacijos apibrėžimu tai tokia regėjimo būklė, kai netgi po gydymo ir (arba) parinkus standartines refrakcijos korekcijos priemones, regėjimo funkcija lieka sutrikusi, regos aštrumas esti nuo 0,05 iki 0,3 arba regos laukas mažesnis kaip 10 laipsnių matuojant nuo fiksacijos taško, tačiau toks asmuo, planuodamas ar atlikdamas kokius nors darbus, gali naudotis rega arba turi potencialių galimybių ja naudotis.

M

magnifying glass – didinamasis stiklas, *tkl.*, dar žr. loupe.

mainstreaming – ugdymas bendrojo ugdymo mokykloje, *tkl.*; vaikų su specialiaisiais ugdymosi poreikiais ir vaikų be specialiųjų poreikių, kur įmanoma, mokymo kartu principas.

microcapsule paper – mikrokapsulinis popierius, *tkl.*; specialus nuo karščio išskylantis popierius tiflografikai – reljefiniams piešiniams ir brėžiniams – gaminti. *Sin.* swellpaper.

multiple impairment – daugybinis sutrikimas, *tkl.*; intelekto, klausos, regos, kūno ir jo padėties bei kalbos ir komunikacijos sutrikimas, būdingas vienam asmeniui.

N

nearsightedness – trumparegystė, *tkl.*; akių refrakcijos – gebėjimo laužti šviesos spindulius – yda, kai žmogus blogai mato tolimus daiktus, nes jų vaizdas susidaro prieš tinklainę.

O

onset of blindness – regėjimo netekimo pradžia, *tkl.*; data ar laikotarpis, kada pradėjo silpti rega ar asmuo apako.

ophthalmology – oftalmologija, *tkl.*; akių ligų mokslas, *tkl.*; medicinos šaka, tirianti regą, akių ligas, jų gydymą ir profilaktiką.
lot. ophthalmologia *f*

optical aids – optinės priemonės, *sud.*; mechaninės priemonės, kuriose panaudoti labai stiprūs lęšiai arba elektroninės priemonės, kuriomis silpnaregiai žmonės kompensuoja regos trūkumą.

optometrist – optometrininkas, *apr.*; asmens sveikatos priežiūros specialistas, teisės aktų nustatyta tvarka įgijęs optometrininko profesinę kvalifikaciją, specialistas, kuris atlieka individualią pirminę regos patikrą, nustato regėjimo aštrumą, matuoja akies refrakciją, pritaiko reikiamas dioptrijas akiniams ar kontaktiniams lęšiams.

orientation and mobility training – orientavimosi ir mobilumo mokymas, *sud.*; formavimas sąvokų ir praktinių įgūdžių, reikalingų neregiiui, silpnaregiui ar kurčneregiiui, kad saugiai judėtų pažįstamoje ir naujoje aplinkoje.

orientation in space – orientavimasis erdvėje, *tkl.*; sutrikusį regėjimą turinčio asmens gebėjimas bet kuriuo metu teisingai suvokti savo padėtį pasaulio šalių atžvilgiu, įsivaizduoti aplinkos objektus, jų formas, savo padėtį kiekvieno tų objektų atžvilgiu.

P

partially sighted – iš dalies matantis, *sud.*, dar žr. low sighted, nearsighted.

pathsounder – kliūtis jutiklis, *sud.*; ultragarso bangomis veikianti elektroninė neregijų judėjimo priemonė, skleidžianti garsą arba vibruojanti, kai artėjama prie kliūtis kelyje. Nešiojama ant kaklo krūtinės aukštyje.

print – įprasta spauda, *sud.*; regėjimu suvokiamų rašmenų visuma. Dar vadinama plokščiąja spauda, reginčiųjų spauda, reginčiųjų raštu.

print book – įprastais rašmenimis atspausdinta knyga, *sud.*; knyga, išspausdinta 8–12 dydžio plokščiuoju šriftu, kokį skaito regintys žmonės.

print disability – įprastos spaudos skaitymo negalia, *sud.*; ją turi asmenys, turintys aklumą, silpnaregystę, kurčneregystę, fizinę negalią, dėl kurios sunku laikyti knygą, versti puslapius, arba skaitymo sutrikimą, pavyzdžiui, disleksiją.

R

refreshable braille display – žr. braille display.

rehabilitation of the blind – aklųjų rehabilitacija, *tkt.*; koordinuota socialinių-ekonominių, pedagoginių ir psichologinių valstybės teikiamų priemonių sistema, į kurią įeina sutrikusios regos asmenų orientavimosi erdvėje ir savarankiško judėjimo (mobilumo) mokymas, kasdienių įgūdžių, komunikacinių įgūdžių ugdymas, medicinos psichologo pagalba, profesinis konsultavimas ir orientavimas, grindžiamas pačių regėjimo negalią turinčių asmenų pažintiniu, darbinio bei visuomeniniu aktyvumu, adekvačiu, humanišku visuomenės požiūriu į neregius.

relief map – reljefinis žemėlapis, *tkt.*; nematantiems ir silpnai matantiems asmenims skirti žemėlapiai, suvokiami lytėjimu. Gali būti fiziniai, politiniai, istoriniai, geografijos, naudingųjų iškasenų žemėlapiai.

remaining vision – regos likutis, *tkt.*; toks matymas, kai regėjimo aštrumas su korekcija – akiniais arba lizėmis – yra nuo 0,01 iki 0,04 (t. y., aklumas su regos likučiu).

resource room – išteklių klasė, *sud.*; atskira mokyklos patalpa, kur laikomos Brailio rašto mašinėlės, reljefiniai žemėlapiai ir kitos tiflopriemonės, skirtos integruotai besimokantiems sutrikusio regėjimo mokiniams, vyksta Brailio rašto pamokos. Tai gali būti specialiojo pedagogo kabinetas, kuriame laikomos kitų negalių turinčių vaikų mokymo priemonės.

running eyes – 1. bėgiko vedlys, *sud.*; sportininkas, bėgantis kartu su neregium ir, naudodamasis juosta, kuria jiedu susirišę, nukreipiantis neregį teisingu keliu. 2. ašarojančios akys, *tkt.*, žr. watering eyes.

S

school for the blind – aklųjų mokykla, *tkt.*; mokykla, kurioje mokosi neregiai (regėjimo aštrumas 0–0,04) arba silpnaregiai (regėjimo aštrumas geriau matančioje akyje su korekcija 0,05–0,3) vaikai ir įgyja pagrindinį ar vidurinį išsilavinimą.

script for the blind – aklujų raštas, *sud.*; rašmenų rinkinys kartu su rašybos taisyklėmis, reikalingas neregiams skirtiems tekstams užrašyti. Pvz., Brailio raštas ar kitoks iškilus raštas, kai tekstų skaitymas grįstas lyta (virš paviršiaus iškilusiais kontūrais ar taškais žymimų simbolių suvokimu, liečiant juos pirštų galiukais).

self-guided touch tour – savarankiška liečiamoji ekskursija, *sud.*; be gido lankoma ekspozicija, kurios eksponatus galima lytėti.

severe visual impairment – sunkus regos sutrikimas, *sud.*; regos būklė, kai geriau matančios akies regos aštrumas su korekcija 0,1–0,05. Pagal Tarptautinę ligų klasifikaciją TLK-11 (2018) regos sutrikimai skirstomi į dvi grupes: regėjimo į tolį ir regėjimo iš arti sutrikimai. Regos sutrikimai žvelgiant į tolį: lengvas – regėjimo aštrumas 0,3–0,5. Vidutinio sunkumo – regėjimo aštrumas 0,1–0,3. Sunkus – regėjimo aštrumas 0,05–0,1. *Sin.* žymi silpnaregystė.

shortsightedness – žr. *nearsightedness*.

sighted guide – regintis vedlys, *tkf.*; regintis žmogus – neregio palydovas.

sightless – *poet.* neregys.

slate – Brailio rašto lentelė, *tkf.*; mechaninė rašymo Brailio raštu priemonė, su kuria rašant reikia naudotis grifeliu (žr. *stylus*) Brailio rašto taškams įspausti.

space perception – erdvės suvokimas, *tkf.*; procesas, kurio metu žmonės suvokia, kokia jų kūno ir juos supančių objektų padėtis vieni kitų atžvilgiu.

special education – specialusis ugdymas, *apr.*; 1. Specialiųjų poreikių asmenų (vaikų) ugdymas, nustatytas LR Švietimo įstatymu ir teikiamas pagal visas privalomojo ir visuotinio švietimo programas, kuriuo siekiama padėti specialiuųjų poreikių asmeniui lavintis, mokytis pagal gebėjimus, įgyti išsilavinimą ir kvalifikaciją, įveikti socialinę atskirtį. 2. Pedagogikos sritis, tirianti specialiuųjų poreikių asmenų ugdymo problemas.

special educational needs – specialieji ugdymo(si) poreikiai, *apr.*; pagalbos ir paslaugų reikmė, atsirandanti dėl išskirtinių asmens gabumų, įgimtų ar įgytų sutrikimų, nepalankių aplinkos veiksnių.

special educator – specialusis pedagogas, *tkf.*; specialistas, turintis aukštąjį išsilavinimą (bakaluro, magistro) ir specialiojo pedagogo ar defektologo (oligofrenopedagogo) kvalifikaciją darbui su specialiuųjų poreikių

asmenimis. Padeda specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams įsisavinti ugdymo(-si) turinį specialiojo pedagogo kabinete, atsižvelgiant į kiekvieno mokinio gebėjimus, ugdymosi galimybes, mokymosi ypatumus. Pataria mokytojams, kaip pritaikyti specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniams mokomąją medžiagą ir mokymo priemones, pritaikyti ir individualizuoti ugdymo programas.

special format – specialusis formatas, *sud.*; leidinio formatas, skirtas individualių reikmių ar regos negalią turintiems vartotojams, pvz., Brailio rašto formatas.

special residential school – specialioji internatinė mokykla, *psn.*; tai specialiojo ugdymo įstaiga, prie kurios yra įsteigtas bendrabutis. 2005 m. rugsėjo 1 d. bendrojo lavinimo internatinės mokyklos pakeičia mokyklos tipą į pagrindines arba vidurines mokyklas, specialiosios internatinės mokyklos, specialiojo ugdymo centrai – į specialiąsias mokyklas, sanatorinės internatinės mokyklos – į sanatorines mokyklas.

speech synthesizer – kalbos sintezatorius, *tkl.*; įtaisas, programa imituojantis žmogaus kalbą. Suteikia galimybę nematantiems asmenims girdėti tekstą, rodomą ekrane.

stylus – grifelis, *tkl.*; rankinė priemonė rašyti Brailio raštu, kuria popieriuje įspaudžiamos duobutės. Rašant grifeliu, kitoje lapo pusėje susiformuoja iškilūs taškai.

lot. stylus, *m*

swellpaper – mikrokapsulinis popierius, *sud.*, specialus nuo karščio išskylantis popierius tiflografikai – reljefiniams piešiniams ir brėžiniams – gaminti; žr. microcapsule paper

T

tactile book – liečiamoji knyga, *sud.*; akliems ar silpnaregiams vaikams skirta knyga, gausiai iliustruota reljefinėmis, kontrastingų spalvų iliustracijomis, o tekstas išspausdintas dideliu šriftu ir Brailio raštu. Tiflografikos rūšis.

tactile graphics – tiflografika, *tkl.*; 1. reljefinių piešinių ir brėžinių paruošimo teorija. 2. reljefinių piešinių ir brėžinių visuma.
gr. typhlos – aklas + grafika

tactile paving – taktilinis grindinys, *tkt.*, dar vad. taktiliniu vaikščiojimo paviršiumi, *tkt.*; tekstūrinių žemės paviršiaus indikatorių sistema, skirta padėti susiorientuoti regos negalią turintiems pėstiesiems.

tactile walking surface indicators – taktiliniai vaikščiojimo paviršiaus indikatoriai, *tkt.*; paviršiai, susidedantys iš įspėjamojo paviršiaus ir vedamojo paviršiaus, skirti padėti susiorientuoti regos negalią turintiems asmenims patalpų viduje ir gatvėse.

talking book – kalbanti knyga, *sud.*; diktoriaus arba balso sintezatoriaus įgarsintos knygos garso įrašas. Žr. audio book.

teacher of the blind – tiflopedagogas, *tkt.*; pedagogas, turintis specialų aukštąjį išsilavinimą, kuris moko, auklėja, ruošia darbui ir savarankiškam gyvenimui neregius bei silpnaregius vaikus.

gr. typhlos – aklas + pedagogas

three-dimensional model – trimatis maketas, *tkt.*; maketas, gaminamas tuomet, kai kūrinio originalas yra dvimatis arba per didelis, kad jį būtų galima visą apčiuopinėti.

three-dimensional reproduction – trimatė reprodukcija, *tkt.*; lytėti skirta dvimačio (vizualinio) meno kūrinio interpretacija, kurioje reljefiškai atkurta ne tik pagrindinė kompozicija ir spalvos, bet ir stilistinės ypatybės, pavyzdžiui, paviršiaus šiurkštumas ar teptuko potėpiai.

touch tour – liečiamoji ekskursija; lankymasis parodoje, kurios eksponatus galima lytėti.

typhology – tiflogologija, *tkt.*; tarpšakinė mokslo žinių apie sutrikusio regėjimo asmenis, su jais susijusius klausimus sistema.

gr. typhlos - aklas + logos – mokslas.

typhlopedagogics – tiflopedagogika, *tkt.*; tiflogologijos sritis, tirianti neregijų ir silpnaregių vaikų auklėjimo, mokymo ir rengimo gyvenimui klausimus.

gr. typhlos - aklas + pedagogika.

U

universal design – universalus dizainas, *tkt.*; gaminių ir aplinkos kūrimo principas, kuris įgalina jais naudotis visus žmones ir kiek įmanoma leidžia išvengti jų adaptavimo ar specializavimo poreikio. Tai vietos, dalykų, informacijos, komunikacijos ir politikos kūrimo sistema, kuria gali naudotis

platus žmonių spektras įvairiausiose situacijose be specialaus ar atskiro dizaino.

Koncepcijos „universalus dizainas“ („universal design“) kūrėjas Ronas Mace'as buvo amerikiečių architektas. Didžiąją gyvenimo dalį jis praleido neįgaliojo vežimėlyje ir suprato, ką reiškia gyventi pasaulyje, kuris nėra suprojektuotas jį priimti. Nuo 1970-ųjų pradžios jis siekė parodyti prieinamo dizaino pavyzdžių, naudojosi kiekviena proga to išmokyti architektus. Dar žr. design for all;

V

vision loss – regos netekimas, *sud.*

visual acuity – regos aštrumas, *tkt.*; akies sugebėjimo skirti tam tikro objekto detales ir formą pagal patį mažiausią objektą, matomą iš tam tikro atstumo, įvertinimas.

visual impairment – regos sutrikimas, *tkt.*; regimojo pojūčio ir regimojo suvokimo sutrikimas, kurio negalima koreguoti akiniais ar kontaktiniais lęšiais iki normalaus regėjimo, trukdantis normaliai raidai, mokymuisi, orientavimuisi erdvėje, savarankiškam gyvenimui. Tai geriau matančios akies su korekcija regėjimo aštrumas nuo 0,3 iki visiško aklumo, kai neskiriama šviesos nuo tamsos.

visual line – žiūros linija, *tkt.*; linija, einanti nuo fiksuojamo objekto į geltonosios dėmės centrinę duobutę.

W

white cane – baltoji lazdelė, *tkt.*; neregijų savarankiško judėjimo priemonė, įspėjanti aplinkinius, kad ją turintis asmuo nemato. 20 a. pradžioje baltos lazdelės turėjo simbolinę prasmę – aplinkiniams pranešdavo, kad jas laikantis asmuo nemato. 1921 m. Džeimsas Bigsas (James Biggs) iš Bristolio nudažė lazdelę baltai. 1931 m. vasarį Paryžiaus neregiams buvo įteiktos baltos lazdelės panelės Giji d'Ebermon (Guilly d'Herbement) iniciatyva. Po Antrojo pasaulinio karo dr. Ričardas Huveris (Richard Hoover) sukūrė ilgą lazdelę, skirtą apakusiems JAV karo veteranams mokyti orientuotis aplinkoje ir savarankiškai vaikščioti.

Lietuvių-anglų kalbos

A

abiakė rega, *tkl.* – binocular vision; žiūrėjimas į objektą ir jo matymas abiem akimis vienu metu: į abiejų akių tinklaines projektuojamas objekto vaizdas susilieja į vieną bendrą vaizdą.

akiplotis, *tkl.* – field of vision; regėjimo laukas, kurį aprėpia žmogus, nejudindamas akių ir galvos.

aklumas, *tkl.* – blindness; pagal Tarptautinę ligų klasifikaciją TLK-10 punktą H54 „Regėjimo sutrikimai, įskaitant abiejų akių arba vienos akies aklumą“, aklumu vadinama tokia regėjimo būklė, kai regėjimo aštrumas su korekcija svyruoja nuo 0 nuo (visiško neskyrimo šviesos nuo tamsos) iki 0,05, kai žmogus skiria šviesą nuo tamsos, suvokia šviesos šaltinio kryptį arba per 1 m atskiria pirštus.

aklųjų mokykla, *tkl.* – school for the blind; mokykla, kurioje mokosi neregiai (regėjimo aštrumas 0–0,04) arba silpnaregiai (regėjimo aštrumas geriau matančioje akyje su korekcija 0,05–0,3) vaikai ir įgyja pagrindinį ar vidurinį išsilavinimą.

aklųjų raštas, *sud.* – script for the blind; rašmenų rinkinys kartu su rašybos taisyklėmis, reikalingas neregiamis skirtiems tekstams užrašyti. Pvz., Brailio raštas ar kitoks iškilus raštas, kai tekstų skaitymas grįstas lyta (virš paviršiaus iškilusiais kontūrais ar taškais žymimų simbolių suvokimu, liečiant juos pirštų galiukais).

aklųjų reabilitacija, *tkl.* – rehabilitation of the blind; koordinuota socialinių-ekonominių, pedagoginių ir psichologinių valstybės teikiamų priemonių sistema, į kurią įeina sutrikusios regos asmenų orientavimosi erdvėje ir savarankiško judėjimo (mobilumo) mokymas, kasdienių įgūdžių ugdymas, komunikacinių įgūdžių ugdymas, medicinos psichologo pagalba, profesinis konsultavimas ir orientavimas, grindžiamas pačių regėjimo negalią turinčių asmenų pažintiniu, darbinio bei visuomeniniu aktyvumu, adekvačiu, humanišku visuomenės požiūriu į neregius.

alternatyvusis formatas, *sud.* – alternative format; neregiamis arba silpnaregiamis tinkamas informacijos pateikimo būdas, pvz., garso įrašas, Brailio raštas, didelis šriftas, Muno raštas.

alternatyvusis tekstas, *tkl.* – alternative text; aprašomasis tekstas, kuris perteikia vaizdinio elemento reikšmę ir kontekstą skaitmeniniame parametre, pvz., programėlėje arba tinklalapyje. Kai ekrano skaitytuvai, pvz., „Microsoft“ Diktorius, JAWS ir NVDA pasiekia skaitmeninį turinį su alternatyviuoju tekstu, jie garsiai perskaito alternatyvųjį tekstą, kad nematantys žmonės galėtų suprasti, kas yra ekrane.

ankstyvoji intervencija, *sud.*, – early intervention; veikimo būdai, kurie padeda vystyti ypatingų poreikių dėl sveikatos sutrikimų arba raidos sulėtėjimo turintiems kūdikiams ir mažiems vaikams. Ankstyvąją intervenciją siekiama kuo anksčiau padėti vaikui ir jo šeimai bet kuriuo vaiko raidos ir mokymosi laikotarpiu.

architektūra be kliūčių, *sud.* – barrier-free architecture; pastatų, įrenginių ir teritorijų projektavimas ir statyba, atsižvelgiant į prieinamumo neįgaliesiems reikalavimus, universalaus dizaino principų laikymasis.

ašarojančios akys, *tkl.*, – running eyes

ašarojančios akys, *tkl.*, – watering eyes

B

baltoji lazdelė, *tkl.* – white cane; neregijų savarankiško judėjimo priemonė, įspėjanti aplinkinius, kad ją turintis asmuo nemato. 20 a. pradžioje baltos lazdelės turėjo simbolinę prasmę – aplinkiniams pranešdavo, kad jas laikantis asmuo nemato. 1921 m. Džeimsas Bigsas (James Biggs) iš Bristolio nudažė lazdelę baltai. 1931 m. vasarį Paryžiaus neregijams buvo įteiktos baltos lazdelės panelės Giji d'Ebermon (Guilly d'Herbement) iniciatyva. Po Antrojo pasaulinio karo dr. Ričardas Huveris (Richard Hoover) sukūrė ilgą lazdelę, skirtą apakusiems JAV karo veteranams mokyti orientuotis aplinkoje ir savarankiškai vaikščioti.

bėgiko vedlys, *sud.* – running eyes; sportininkas, bėgantis kartu su neregiju ir, naudodamasis juosta, nukreipiantis neregį teisingu keliu.

Brailio raštas, *tkl.* – braille; Luji Brailio (Louis Braille, 1809–1852) 1829 m. sukurta šešių taškų reljefinė rašto sistema, skirta neregijams.

Brailio rašto knyga, *sud.* – braille book; Brailio raštu parašyta ar išspausdinta knyga.

Brailio rašto trumparaščio ženklas, *sud.* – braille contraction; Brailio rašto sistemos ženklas, žymintis dvibalsį, dvigarsį ar žodžio fragmentą. Iš šių ženklų sudaromi įvairių kalbų Brailio rašto trumparaščiai. 1974 metais Lietuvos aklųjų draugijos leidykla Brailio raštu išleido Valentino V. Toločkos paruoštą trumparaščio vadovėlį, pavadintą „Trumparaštis“.

Brailio rašto eilutė, *sud.* – braille display; elektromechaninis kompiuterinis duomenų įvesties ir išvesties prietaisas, kurio pagrindiniai komponentai yra klaviatūra ir Brailio rašto vaizduoklis. Skirtas neregiamis ir silpnaregiams keistis informacija su kompiuteriu.

vok. Braillezeile

Brailio rašto spausdintuvas, *sud.* – braille embosser; informacijos spausdinimo įrenginys, skirtas kompiuteriu parengtam tekstui išspausdinti Brailio raštu specialiame storame popieriuje.

Brailio rašto etiketė, *sud.* – braille label; Brailio raštu užrašytas trumpas tekstas. Naudodamas Brailio lentelę ir grifelį, ant lipnios etikečių juostos neregys gali savarankiškai užrašyti tekstą. Brailio rašto etiketėmis ženklinami maisto produktai, gėrimai, dokumentų bylos, garso įrašai, kiti neregiamis svarbūs daiktai. Vis daugiau produktų turi gamintojų parengtas Brailio rašto etiketes.

Brailio rašto lentelė, *tkl.* – slate; mechaninė rašymo Brailio raštu priemonė, su kuria rašant reikia naudotis grifeliu (žr. stylus) Brailio rašto taškams įspausti.

Brailio rašto trumparaštis, *tkl.* – braille shorthand; Brailio rašto trumparaščio ženklų visuma. 1974 m. vasario 27 d. Lietuvos aklųjų draugijos centro valdybos prezidiumas įteisino Valentino Toločkos parengtą lietuvišką Brailio trumparaštį ir įpareigojo LAD leidyklą Brailio raštu išleisti trumparaščio vadovėlį. Lietuvoje trumparaštis nepaplito, tačiau naudojamas JAV, Vokietijoje ir kitur.

Brailio rašto mašinėlė, *tkl.* – braille typewriter; mechaninė arba elektrinė rašomoji mašinėlė, skirta rašyti Brailio raštu. Rašoma sparčiau nei naudojantis lentele ir grifeliu. Mašinėlė Brailio rašto ženklas rašomas visas iš karto, o ne po atskirą tašką.

C

centrinis aklumas, *tkl.* – central blindness; aklumas, atsirandantis pažeidus akies tinklainės geltonąją dėmę, kurioje labai tankiai išsidėstę

spalvoms jautrūs dieninio matymo receptoriai – kolbelės, atsakingos už centrinę regą arba su ja susijusius regos sistemos laidus.

D

daugybiniis sutrikimas, *tkt.* – multiple impairment; intelekto, klausos, regos, kūno ir jo padėties bei kalbos ir komunikacijos sutrikimas, būdingas vienam asmeniui.

didelis šriftas, *sud.* – large print; didesnis nei įprastas šriftas, skirtas silpnaregiams. Silpnaregiams skirtuose dokumentuose turėtų būti naudojamas 16 punktų ir didesnis neserifinis šriftas, bet kai kuriems silpnaregiams tinkamiausias yra 20 ar net 24 punktų šriftas.

didelio šrifto knyga, *sud.* – large print book; silpnaregiams skirtas leidinys, išspausdintas ryškesniu ir didesniu šriftu, nei įprastos reginčiųjų knygos.

didinamasis stiklas, *tkt.* – magnifying glass, dar žr. loupe.

dizainas visiems, *tkt.* – design for all; gaminių ir aplinkos forma, kai jais be specialaus pritaikymo gali naudotis visi žmonės. Sąvoka atsirado Skandinavijoje, 1994 m. Jungtinių Tautų Organizacijai priėmus standartines nuostatas dėl žmonių su negalia lygių galimybių užtikrinimo. Panašios sąvokos („universalus dizainas“, „viską apimantis dizainas“) panašiu metu sukurtos kitose pasaulio dalyse. Konceptijos „dizainas visiems“ tikslas – visiems žmonėms suteikti vienodas galimybes dalyvauti visose visuomenės gyvenimo srityse. Norint tai pasiekti, kuriama aplinka, kasdienės apyvartos daiktai, paslaugos, kultūra ir informacija – viskas, ką projektuoja ir kuria žmonės bei kas yra naudojama žmonių, turi būti prieinama, patogiu naudoti kiekvienam visuomenės nariui bei privalo būti pritaikyta prie didėjančios žmonių įvairovės. Dar žr. universalus dizainas.

E

elektroninė judumo priemonė, *sud.* – electronic mobility aid; nematantiems asmenims savarankiškai vaikščioti padedantis nešiojamas elektroninis įrenginys, su kuriuo aptinkamos kelyje pasitaikančios kliūtys.

erdvės suvokimas, *tkt.* – space perception; procesas, kurio metu žmonės suvokia, kokia jų kūno ir juos supančių objektų padėtis vieni kitų atžvilgiu.

F

fotofobija, *tkt.* – intolerance of light; patloginė šviesos baimė – saulės šviesos, fluorescencinių ar kaitrinių lempučių šviesos liguistas netoleravimas, kurį sukelia tam tikros akių ligos.

funkcinis aklumas, *tkt.* – functional blindness; didelis regėjimo aštrumo susilpnėjimas, visiškas negebėjimas matyti ar atpažinti objektų, kai nėra akivaizdaus regos sistemos pažeidimo. Funkcinis aklumas paprastai yra psichogeninės kilmės: atsiranda dėl stipraus emocinio išgyvenimo (pavyzdžiui, išgąščio, streso).

G

garsinė knyga, *tkt.* – audio book; diktoriaus arba balso sintezatoriaus perskaitytos knygos garso įrašas. Dar žr. talking book.

garsinis vaizdavimas, *tkt.* – audio description; vaizdinės informacijos komentavimas balsu žmonėms, turintiems regos negalią. Naudojamas spektaklių, kino filmų, televizijos laidų, sportinių varžybų dalyvių kūno kalbos, veido išraiškų ir judesių apibūdinimui.

golbolas, *tkt.* – goalball; neregųjų ir silpnaregių sportinis žaidimas su kamuoliu. Žaidžia dvi komandos po tris žaidėjus (dar yra 1–3 atsarginiai). Tikslas – įridenti kamuolį į varžovų komandos vartus ir apginti savuosius. Žaidžiama aikštelėje, kurios dydis vyrams 9×18 m, moterims 9×14 m. Aikštelę juosia taktilinės linijos. Už 3 m nuo vartų linijos yra lygiagreti su ja komandos zonos linija. Dar už 3 m nuo komandos zonos yra metimų zonos linija. Likusi aikštės dalis (vyrų – 6 m, moterų – 2 m pločio) – neutrali zona. Aikštės galuose įrengti visos aikštės pločio (9 m) ir 1,3 m aukščio vartai. Vartų virpstai apvalūs, apvynioti minkštu audeklu. Visi žaidėjai žaidžia su nepermatomais akiniais. Kamuolys mėlynos spalvos, guminis, apvalus, su skylutėmis paviršiuje ir barškučiais viduje. Šis žaidimas 1946 m. sukurtas kaip reabilitacinė priemonė akliems karo veteranams. *Sin.* aklujų riedulys.

grifelis, *tkt.* – stylus; rankinė priemonė rašyti Brailio raštu, kuria popieriuje įspaudžiamos duobutės. Rašant grifeliu, kitoje lapo pusėje susiformuoja iškilūs taškai.

lot. stylus *m*

I

ilga baltoji lazdelė, tkt. – long white cane; nematančių ir blogai matančių asmenų orientavimuisi ir judėjimui skirta baltoji lazdelė.

Iki Antrojo pasaulinio karo trumpas baltas lazdeles neregiai ir silpnaregiai nešiodavosi rankose pakreipę įstrižai, tai turėdavo simbolinę prasmę. Po Antrojo pasaulinio karo dr. Richardas Hooveris sukūrė ilgą lazdelę neregiam JAV karo veteranams mokytis orientuotis aplinkoje ir savarankiškai vaikščioti, nors simbolinė lazdelės prasmė išliko.

įgimtas aklumas, tkt. – congenital blindness; vaisiaus regos sistemos pažeidimas embrioniniu laikotarpiu arba paveldimumo sąlygotas pažeidimas.

įprasta spauda, sud. – print; regėjimu suvokiamų rašmenų visuma. Dar vadinama plokščiąja spauda, reginčiųjų spauda, reginčiųjų raštu.

įprastais rašmenimis atspausdinta knyga, sud. – print book; knyga, išspausdinta 8–12 dydžio plokščiuoju šriftu, kokį paprastai skaito regintys žmonės.

įprastos spaudos skaitymo negalia, sud. – print disability; ją turi asmenys, turintys aklumą, silpnaregystę, kurčneregystę, fizinę negalią, dėl kurios jiems sunku laikyti knygą arba versti puslapį, arba turi skaitymo sutrikimą, pavyzdžiui, disleksiją.

iš dalies matantis, sud. – partially sighted; žr. low sighted, nearsighted.

išteklių klasė, sud. – resource room; atskira mokyklos patalpa, kur laikomos Brailio rašto mašinėlės, reljefiniai žemėlapiai ir kitos tiflopriemonės, skirtos integruotai besimokantiems sutrikusios regos mokiniams, vyksta Brailio rašto pamokos. Tai gali būti specialiojo pedagogo kabinetas, kuriame laikomos kitų negalių turinčių vaikų mokymo priemonės.

įtraukusis ugdymas, sud. – inclusive education; pagrindinius mokymosi poreikius atitinkantis, kiekvieno mokinio gyvenimą turtinantis ugdymas, grindžiamas kiekvieno mokinio teise gauti kokybišką išsilavinimą, užtikrinant reikalingą individualizuotą pagalbą kiekvienam mokiniui, kuomet vienoje klasėje mokosi visi vaikai.

J

juridinis aklumas, *sud.* – legal blindness *AmE*; oficialiai nustatyta regėjimo būklė. Remiantis regėjimo aštrumo ir regėjimo lauko kriterijais nustatoma asmens teisė gauti neįgalumo išmokas. JAV ir Kanadoje galioja tokie kriterijai: regėjimo aštrumas geriau matančioje akyje su korekcija turi būti ne didesnis kaip 6/60 (metrais) arba 20/200 (matuojant pėdomis), t. y., 0,1.

K

kalbanti knyga, *sud.* – talking book; diktoriaus arba balso sintezatoriaus įgarsintos knygos garso įrašas. Dar žr. audiobook.

kalbos sintezatorius, *tkf.* – speech synthesizer; įtaisas, programa imituojantis žmogaus kalbą. Suteikia galimybę nematantiems asmenims girdėti tekstą, rodomą ekrane.

kliūties jutiklis, *sud.* – pathsounder; ultragarso bangomis veikianti elektroninė aklujų judėjimo priemonė, skleidžianti garsą arba vibruojanti, kai artėjama prie kliūties kelyje. Nešiojama ant kaklo krūtinės aukštyje.

kurčneregys, *tkf.* – deaf-blind; įvairaus sudėtingumo klausos ir regos sutrikimą turintis asmuo. Kurčneregystė yra atskira negalia, ji gali būti įgimta, o įvairūs jos deriniai gali atsirasti viso gyvenimo metu. Kurčneregystė dažnesnė tarp vyresnio amžiaus žmonių, nes senstant silpnėja tiek rega, tiek klausos. Pagrindiniai sunkumai, kylantys dėl kurčneregystės, yra bendravimo, mokymosi, aplinkos suvokimo ir savarankiško gyvenimo. Bendravimui naudojama taktilinė pirštų kalbos abėcėlė. Kurčneregys asmuo gali turėti regos ir (ar) klausos likučių.

Kurcveilo skaitytuvas, *sud.* – Kurzweil reading machine; prietaisas su programine įranga, rašytinį tekstą perskaitantis kalbos sintezatoriaus balsu. 1974 m. sukurtas neregiam, negalintiems skaityti įprasto spausdintinio teksto. Prietaisas pavadintas kūrėjo Ray'aus Kurcveilo pavarde.

L

lazerinė baltoji lazdelė, *sud.* – laser cane; baltoji lazdelė su lazeriniu jutikliu, kuriuo aptinkamos kliūtys kelyje.

liečiamoji ekskursija su gidu, *sud.* – guided touch tour; neregiam arba silpnaregiam lankytojams skirta ekskursija.

liečiamoji edukacija, *sud.* – handling session; užsiėmimas, per kurį neregiai ir silpnaregiai išsamiai supažindinami su meno kūriniais, naudodamiesi liečiamaisiais eksponatais.

liečiamoji ekskursija, *sud.* – touch tour; lankymasis parodoje, kurios eksponatus galima lytėti.

liečiamoji knyga, *sud.* – tactile book; nematantiems ar silpnai matantiems vaikams skirta knyga, gausiai iliustruota reljefinėmis, kontrastingų spalvų iliustracijomis, o tekstas išspausdintas Brailio raštu ir stambiu šriftu. Tiflografikos rūšis.

lupa, *tkl.* – loupe; optinis įtaisas mažiems daiktams įžiūrėti, stebėti.

M

matymas, *tkl.* – eyesight; daiktų dydžio, formos, spalvos, tarpusavio padėties, judėjimo, ramybės būsenos, atstumo suvokimas. Dar žr. vision.

mikrokapsulinis popierius, *sud.* – microcapsule paper; specialus nuo karščio išskylantis popierius tiflografikai – reljefiniams piešiniams ir brėžiniams – gaminti. Dar žr. swellpaper.

N

neregys, *poet.* – sightless.

neregio manierizmas, *tkl.* – blindness; neregiam (ypač nematantiems nuo gimimo) būdingas manierizmas: tipiški gestai, laikysena, galvos pasukimas kampu bendraujant su kitu asmeniu (atsukama ausis norint geriau girdėti), eisena, akių obuolių spaudymas, veido išraiškų silpnumas, lingavimas pirmyn ir atgal (tam, kad būtų kompensuota juslinio jaudinimo stoka ir aktyvinama smegenų veikla).

O

oftalmologija, *tkl.* – ophthalmology; akių ligų mokslas *tkl.*; medicinos šaka, tirianti regą, akių ligas, jų gydymą ir profilaktiką.
lot. ophthalmologia *f*

optinės priemonės, *sud.* – optical aids; mechaninės arba elektroninės priemonės, kuriose panaudoti labai stiprūs lęšiai ir kuriomis silpnaregiai kompensuoja regėjimo trūkumą.

optometrininkas, *apr.* – optometrist; asmens sveikatos priežiūros specialistas, teisės aktų nustatyta tvarka įgijęs optometrininko profesinę kvalifikaciją, specialistas, kuris atlieka individualią pirminę regos patikrą, nustato regėjimo aštrumą, matuoja akies refrakciją, pritaiko reikiamas dioptrijas akiniams ar kontaktiniams lęšiams.

orientavimosi ir mobilumo mokymas, *sud.* – orientation and mobility training; formavimas sąvokų ir praktinių įgūdžių, reikalingų akklajam, silpnaregiui ar kurčneregiui, kad saugiai judėtų pažįstamoje ir naujoje aplinkoje.

orientavimasis erdvėje, *tkl.* – orientation in space; sutrikusį regėjimą turinčio asmens gebėjimas bet kuriuo metu teisingai suvokti savo padėtį pasaulio šalių atžvilgiu, įsivaizduoti aplinkos objektus, jų formas, savo padėtį kiekvieno tų objektų atžvilgiu.

P

plokščioji spauda, *sud.* – print; regėjimu suvokiamų rašmenų visuma. Dar vadinama įprasta spauda, reginčiųjų spauda.

R

regėjimo netekimo pradžia, *tkl.* – onset of blindness; data ar laikotarpis, kada pradėjo silpti regėjimas ar asmuo apako.

regintis vedlys, *tkl.* – sighted guide; regintis neregio palydovas.

regos netekimas, *sud.* – vision loss.

regos aštrumas *tkl.* – visual acuity; akies sugebėjimo skirti tam tikro objekto detales ir formą pagal patį mažiausią objektą, matomą iš tam tikro atstumo, įvertinimas.

regos sutrikimas, *tkl.* – visual impairment; regimojo pojūčio ir regimojo suvokimo sutrikimas, kurio negalima koreguoti akiniais ar kontaktiniais lęšiais iki normalaus regėjimo, trukdantis normaliai raidai, mokymuisi, orientavimuisi erdvėje, savarankiškam gyvenimui. Tai geriau matančios

akies su korekcija regėjimo aštrumas nuo 0,3 iki visiško aklumo, kai neskiriama šviesos nuo tamsos.

reljefinis žemėlapis, *tkl.* – relief map; nematantiems ir silpnai matantiems asmenims skirti žemėlapiai, suvokiami lytėjimu. Gali būti fiziniai, politiniai, istoriniai, geografijos, naudingųjų iškasenų žemėlapiai.

regos likutis, *tkl.* – remaining vision; toks matymas, kai regėjimo aštrumas su korekcija – akiniais arba linzėmis – yra nuo 0,01 iki 0,04 (t. y., aklumas su regos likučiu).

S

savarankiškas gyvenimas, *tkl.* – independent living; asmens su negalia savo noru pasirinktas gyvenimas ne specialiose įstaigose, pačiam rūpinantis savo poreikiais.

savarankiška liečiamoji ekskursija, *sud.* – self-guided touch tour; be gido lankoma ekspozicija, kurios eksponatus galima lytėti.

sekograma, *apr.* – cecogramme; laiškas, parašytas akliesiems iškiluoju raštu, pateikiamas atvirai, ir klišės su aklujų rašto ženklais, taip pat garso įrašai ir specialus popierius, skirti tik akliesiems, jeigu juos siunčia oficialiai pripažinta aklujų įstaiga arba jie yra jai adresuoti.

silpnaregis, *tkl.* – low sighted; asmuo, kuris blogai mato tolimus daiktus, nes jų vaizdas susidaro prieš tinklainę.
sin. partially sighted, nearsighted.

silpnaregystė, *tkl.* – low vision; Pasaulinės sveikatos organizacijos apibrėžimu tai tokia regėjimo būklė, kai netgi po gydymo ir (arba) parinkus standartines refrakcijos korekcijos priemones, regėjimo funkcija lieka sutrikusi, regėjimo aštrumas esti nuo 0,05 iki 0,3 arba regėjimo laukas mažesnis kaip 10 laipsnių matuojant nuo fiksacijos taško, tačiau toks asmuo, planuodamas ar atlikdamas kokius nors darbus, gali naudotis regėjimu arba turi potencialių galimybių juo naudotis.

skaitmeninė garsinė knyga, *sud.* – digital talking book; susisteminta ir apipavidalinta informacija, egzistuojanti tam tikroje skaitmeninėje erdvėje bei skaitoma specialiais skaitmeniniais prietaisais (skaityklėmis, planšetiniais kompiuteriais, išmaniaisiais telefonais ar pan.).

specialusis formatas, *sud.* – special format; leidinio formatas, skirtas individualių reikmių ar regos negalią turintiems vartotojams, pvz., Brailio rašto formatas.

specialusis ugdymas, *apr.* – special education; specialiųjų poreikių asmenų (vaikų) ugdymas, nustatytas LR Švietimo įstatymu ir teikiamas pagal visas privalomojo ir visuotinio švietimo programas, kuriuo siekiama padėti specialiųjų poreikių asmeniui lavintis, mokytis pagal gebėjimus, įgyti išsilavinimą ir kvalifikaciją, įveikti socialinę atskirtį. 2. Pedagogikos sritis, tirianti specialiųjų poreikių asmenų ugdymo problemas.

specialieji ugdymo(si) poreikiai, *apr.* – special educational needs; pagalbos ir paslaugų reikmė, atsirandanti dėl išskirtinių asmens gabumų, įgimtų ar įgytų sutrikimų, nepalankių aplinkos veiksnių.

specialusis pedagogas, *tkl.* – special educator; specialistas, turintis aukštąjį išsilavinimą (bakaluro, magistro) ir specialiojo pedagogo ar defektologo (oligofrenopedagogo) kvalifikaciją darbui su specialiųjų poreikių asmenimis.

specialioji internatinė mokykla, *psn.* – special residential school; tai specialiojo ugdymo įstaiga, prie kurios yra įsteigtas bendrabutis. 2005 m. rugsėjo 1 d. bendrojo lavinimo internatinės mokyklos pakeičia mokyklos tipą į pagrindines arba vidurines mokyklas, specialiosios internatinės mokyklos, specialiojo ugdymo centrai – į specialiąsias mokyklas, sanatorinės internatinės mokyklos – į sanatorines mokyklas.

sulankstoma baltoji lazdelė, *sud.* – folding cane; iš kelių dalių sudaryta baltoji lazdelė, kurią galima sulankstyti, kuri gali turėti skirtingus antgalius.

sunkus regos sutrikimas, *tkl.* – severe visual impairment; regos būklė, kai geriau matančios akies regos aštrumas su korekcija nuo 0,05 iki 0,1. Pagal Tarptautinę ligų klasifikaciją TLK-11 (2018) regos sutrikimai skirstomi į dvi grupes: regėjimo į tolį ir regėjimo iš arti sutrikimai. Regos sutrikimai žvelgiant į tolį: lengvas – regėjimo aštrumas 0,3–0,5. Vidutinio sunkumo – regėjimo aštrumas 0,1–0,3. Sunkus – regėjimo aštrumas 0,05–0,1. *Sin.* žymi silpnaregystė.

sutrikusi rega, *tkl.*, – impaired vision; dalinai ar visiškai sutrikusi, pažeista, prarasta ar įgimta regėjimo analizatoriaus funkcija (aklumas, silpnaregystė; nistagmas, katarakta, žvairumas, glaukoma ir kt.). Sutrikimas gali būti susijęs su organo (akies) pakitimais, akies(-ių) nervo pakitimais, smegenų veiklos sutrikimu ir pan. priežasčių.

Š

šuo vedlys, *tkl.* – guide-dog arba dog-guide; šuo, išmokytas vesti neregius ar silpnaregius žmones taip, kad šie nesusidurtų su kliūtimis kelyje.

T

tiflografika, *tkl.* – tactile graphics; 1. reljefinių piešinių ir brėžinių paruošimo teorija. 2. reljefinių piešinių ir brėžinių visuma.

gr. typhlos – aklas + grafika

taktilinis grindinys, *tkl.* – tactile paving; dar vad. taktiliniu vaikščiojimo paviršiumi; tekstūrinių žemės paviršiaus indikatorių sistema, skirta padėti susiorientuoti regos negalia turintiems pėstiesiems.

taktiliniai vaikščiojimo paviršiaus indikatoriai, *tkl.* – tactile walking surface indicators; paviršiai, susidedantys iš įspėjamojo paviršiaus ir vedamojo paviršiaus, skirti padėti susiorientuoti regos negalia turintiems asmenims patalpų viduje ir gatvėse.

tiflopedagogas, *tkl.* – teacher of the blind; pedagogas, turintis specialų aukštąjį išsilavinimą, kuris moko, auklėja ir ruošia gyvenimui neregius bei silpnaregius vaikus.

gr. typhlos – aklas + pedagogas

trimatis maketas, *tkl.* – three-dimensional model; maketas, gaminamas tuomet, kai kūrinio originalas yra dvimatis arba per didelis, kad jį būtų galima visą apčiuopinėti.

trimatė reprodukcija, *tkl.* – three-dimensional reproduction; lytėti skirta dvimačio (vizualinio) meno kūrinio interpretacija, kurioje reljefiškai atkurta ne tik pagrindinė kompozicija ir spalvos, bet ir stilistinės ypatybės, pavyzdžiui, paviršiaus šiurkštumas ar teptuko potėpiai.

tiflogologija, *tkl.* – typhlology; tarpšakinė mokslo žinių apie sutrikusio regėjimo asmenis, su jais susijusius klausimus sistema.

gr. Typhlos – aklas + logos – mokslas.

tiflopedagogika, *tkl.* – typhlopedagogics; tiflogologijos sritis, tirianti neregių ir silpnaregių vaikų auklėjimo, mokymo ir rengimo gyvenimui klausimus.

gr. typhlos – aklas + pedagogika.

trumparegystė, *tkl.* – nearsightedness; akių refrakcijos (gebėjimo laužti šviesos spindulius) yda, kai žmogus blogai mato tolimus daiktus, nes jų vaizdas susidaro prieš tinklainę.

U

ugdymas bendrojo ugdymo mokykloje, *tkl.* – mainstreaming; vaikų su specialiaisiais ugdymosi poreikiais ir vaikų be specialiųjų mokymosi poreikių, kur įmanoma, mokymo kartu principas.

universalus dizainas, *tkl.* – universal design; gaminių ir aplinkos kūrimo principas, kuris įgalina jais naudotis visus žmones ir kiek įmanoma leidžia išvengti jų adaptavimo ar specializavimo poreikio. Tai vietos, dalykų, informacijos, komunikacijos ir politikos kūrimo sistema, kuria gali naudotis platus žmonių spektras įvairiausiose situacijose be specialaus ar atskiro dizaino.

Koncepcijos „universalus dizainas“ („universal design“) kūrėjas Ronas Mace'as buvo amerikiečių architektas. Didžiąją gyvenimo dalį jis praleido neįgaliojo vežimėlyje ir suprato, ką reiškia gyventi pasaulyje, kuris nėra suprojektuotas jį priimti. Nuo 1970-ųjų pradžios jis siekė parodyti prieinamo dizaino pavyzdžių, naudojosi kiekviena proga to išmokyti architektus. Dar žr. design for all;

V

vertimo į Brailio raštą programinė įranga, *sud.* – braille translation software; programinė įranga, kuri išverčia įprastą (reginčiųjų) tekstą į Brailio raštą.

vizituojantis mokytojas, *sud.* – itinerant teacher; specialusis pedagogas, teikiantis švietimo (tiflopedagoginę) pagalbą keliose mokyklose sutrikusios regos mokiniams ar negalintiems lankyti mokyklos vaikams namuose.

Ž

žiūros linija, *tkl.* – visual line; linija, einanti nuo fiksuojamo objekto į geltonosios dėmės centrinę duobutę.

LITERATŪRA

Albinas Bagdonas, Remigijus Bliumas. Aiškinamasis psichologijos terminų žodynas. – Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2019.

Bagdonienė R., Sirtautienė R. Akių ligų atlasas. – Vilnius: Alma Littera, 2001.

Baltramiejūnas A., Plepys S. Tiflogijos enciklopedinis žodynas. – Vilnius: Lietuvos aklųjų draugijos leidykla (mašinarštis, Brailio raštas), 1981.

Cambridge Dictionary [interaktyvus] prieiga per: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/> [žiūrėta 2023-07-26]

Glossary of Vision Loss terms [interaktyvus] prieiga per : <https://support.freedomscientific.com/Support/VisionLoss/Glossary> [žiūrėta 2023-07-26]

Gudonis V. (sudarytojas). Enciklopedinis tiflogijos žodynas, I t., A – J, Šiaulių universiteto leidykla, 2008.

Gudonis V. (sudarytojas). Enciklopedinis tiflogijos žodynas, II t., K – Ž, Šiaulių universiteto leidykla, 2009.

Jovaiša, L. Enciklopedinis edukologijos žodynas. – Vilnius: Gimtasis žodis, 2007.

Dr. Russel Lazarus, 2020. Vision therapy: glossary of terms [interaktyvus] prieiga per: <https://www.optometrists.org/vision-therapy/guide-to-vision-therapy/vision-therapy-faqs/vision-therapy-glossary-of-terms/> [žiūrėta 2023-07-26]

Sąvokos „dizainas visiems“ ir „universalus dizainas“ [interaktyvus] prieiga per: <https://learning.abilityadvisor.eu/lt/course/ivadas-i-prieinamo-turizmo-koncepcija/lesson/savokos-dizainas-visiems-ir-universalus-dizainas/> [žiūrėta 2023-07-28]

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo suvestinė redakcija (įsigalios 2024-09-01) [interaktyvus] prieiga per: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1480/LQAHSjQxru> [žiūrėta 2023-07-26]

Lietuvos Respublikos terminų bankas [interaktyvus] prieiga per: <http://terminai.vlkk.lt/> [žiūrėta 2023-07-26].

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymo „Dėl Lietuvos medicinos normos MN 2017 „Optometrininkas“ patvirtinimo“ projektas.

Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2013 m. balandžio 30 d. įsakymas Nr. 3-259 „Dėl universaliosios pašto paslaugos teikimo taisyklių patvirtinimo“.

Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas, 2011 m. kovo 17 d. Nr. XI-1281.

Medical Terms. MedicineNet, Inc., 2023 [interaktyvus] prieiga per: <http://www.medicinenet.com> [žiūrėta 2023-07-26]

Pasaulinės pašto sąjungos Pašto korespondencijos reglamentas. Pašto korespondencijos reglamento baigiamasis protokolas. – Bernas, 2005.

Petruševičius, J. Anglų-lietuvių kalbų specialiojo ugdymo žodynas. – Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2005.

Socialinės apsaugos terminų žodynas. – Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija [interaktyvus] prieiga per: <http://zodynas.sec.lt/> [žiūrėta 2023-07-26]

Stonkus, S. Sporto terminų žodynas. T.1. 2-asis patais. ir papild. leidimas: Aiškinamasis žodynas. Angliški vokiški rusiški terminų atitikmenys. Būtiniausios žinios. – Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija, 2002.

The Free Dictionary [interaktyvus] prieiga per: <https://medical-dictionary.thefreedictionary.com/> [žiūrėta 2023-07-26]

Vaitkevičiūtė, V. Kompiuterinis tarptautinių žodžių žodynas. – Vilnius: Fotonija, 2003.